

Н. О. Ковтун

*кандидат наук із соціальних комунікацій, доцент
доцент кафедри журналістики, реклами та PR-технологій
e-mail: nata_kovtun2015@ukr.net, ORCID: 0000-0002-1493-1928
Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького
бульв. Шевченка, 81, каб. 304, 18031, м. Черкаси, Україна*

ЛІТЕРАТУРНІ ПОДКАСТИ В МЕДІАПРОСТОРИ: ТЕМАТИЧНО-ЖАНРОВІ ПРІОРИТЕТИ

Мета статті – простежити специфіку подкастів на літературну тематику, з'ясувати особливості їхнього функціонування на українських медіаресурсах, визначити тематику та найпоширеніші жанрові форми представлення.

Методи дослідження. Для вивчення обраної теми й вирішення поставлених завдань обрано такі методи дослідження, як аналіз, синтез, узагальнення, моніторинг та спостереження, адаптовано також метод якісного контент-аналізу та статистичні методи. Так, за допомогою моніторингу та спостереження було виявлено великий масив подкастів, присвячених літературі, а застосування описового методу уможливило представити їхню специфіку. Метод якісного контент-аналізу застосовано для виявлення тематики літературних подкастів, де категоріями та одиницями вивчення стали вербальні елементи змісту, за допомогою методів статистичного спостереження та групування вдалося узагальнити відомості про жанрові пріоритети подкастів про літературу.

Результати. З'ясовано специфіку функціонування літературних подкастів, визначено основні мобільні застосунки та медійні ресурси, на яких можна слухати подкасти, присвячені літературі (різні подкастингові платформи, вебресурси з популяризації читання та продажу паперових й аудіокниг, ютуб-канали та сайти бібліотек, онлайн-радіостанцій та інших медіа). Схарактеризовано наявні в україномовному сегменті інтернету за час свого існування подкасти про літературу, описано їхнє змістове наповнення та визначено найпопулярніші жанрові форми представлення.

Новизна. Уперше узагальнено відомості про українські літературні подкасти, з'ясовано, на яких медійних ресурсах їх можна прослухати, а також визначено їхню тематику та описано жанрові форми представлення.

Практичне значення. Наукова стаття буде актуальною насамперед для фахівців, які займаються підготовкою та поширенням подкастів про літературу: журналістів і радіоведучих, літераторів, письменників, літературних критиків, працівників бібліотек та всіх тих, кому є близькою літературна тематика. Крім того, матеріали є цінними для практичної діяльності майбутніх медійників. Актуалізація уваги до літературних подкастів сприяє популяризації письменників, їхніх творів та літератури загалом.

Ключові слова: подкаст, подкастинг, подкаст-платформа, літературний подкаст, жанр подкасту.

I. Вступ

Журналістська діяльність у цифрову інформаційну епоху створює нові форми презентації медіаконтенту, це стосується й радіо. Попри свою сторічну історію цей медіа успішно адаптувався до цифрового середовища та набув нових форм свого представлення. Ідеться насамперед про подкаст, який «цілком упевнено можна назвати медіатрендом, адже він успішно еволюціонує в унісон із розвитком, удосконаленням онлайн-технологій, мобільних розваг» [6, с. 11], а «...свобода вибору робить його незамінним в інформаційній карті дня слухачів не лише з точки зору отримання новинної інформації, а й більшою мірою відтворення вузькотематичних проєктів, що охоплюють винятково зацікавлену аудиторію» [2, с. 135].

Зважаючи на стрімку диджиталізацію сучасного світу, явище подкастингу в нашій державі, хоча й не так активно, як за кордоном, проте набуває все більшої популярності. «Станом на квітень 2021 р. в Україні існувало понад 2700 подкастів, 400 з яких мають мінімум 9000 тисяч прослуховувань на кожному епізоді, наймасштабніші з них сягають 300 000 тисяч прослуховувань [9, с. 180], а, відповідно до результатів проведеного в жовтні 2021 р. редакцією «Суспільного» дослідження на тему: «Скільки українців слухають подкасти?», тих, хто слухає подкасти, було лише 8,3%, із-поміж них найбільший відсоток становлять чоловіки – 57,2%, середній вік слухачів – 31 рік. Вищу освіту мали 55,8% від усіх опитаних. Щодо географії поширення, то переважно (69%) слухачами подкастів є жителі великих українських міст із населенням понад 100 тисяч жителів [8].

Натомість результати щорічного опитування «The Infinite Dial» за 2021 рік свідчать, що «у США 57% американців, які старіші 12 років, хоча б раз слухали подкаст» [10]. У Великій Британії, відповідно до даних дослідження «Digital News Report», проведеного у 2021 р. компанією «Reuters Institute for the Study of Journalism», «частка тих, що слухали подкаст за останній місяць, становила, 22%, у Німеччині – 25%, у Франції – 28%, в Італії – 31%, в Іспанії – 38%» [13].

Зважаючи на наведені вище дані, нині ще зарано говорити про сформованість ринку подкастів в Україні та їхню монетизацію. Причинами цього, на думку фахівців, є низка об'єктивних і суб'єктивних чинників, як-от: «складність генерувати контент періодично й протягом тривалого часу; аудиторія тільки зникає до прослуховування тривалого в часі нерозважливого контенту, нерідко авторами подкастів стають аматори, що впливає на якість цих матеріалів, а також консервативний ринок реклами в Україні, у якому рекламодавці віддають перевагу вже звичним формам...» [5]. «В Україні створення подкастів відбувається на чистому ентузіазмі. Їхні автори намагаються налаштувати монетизацію завдяки грантовим внескам або підключають платформи, де можна збирати донати від аудиторії [7, с. 181].

Аналіз наукових студій з обраної теми свідчить, що подкасти останнім часом ставали предметом пильної уваги дослідників. Науково-практичне осмислення цього новітнього феномена, етимологію терміна описано в працях: І. Гаврилюк [1], Т. Гиріної [2], О. Дмитровського [3], С. Коваль [4], Ю. Любченко [5], П. Мірошниченка [6] та ін. Науковці по-різному трактують це поняття, розглядаючи його, як «спосіб публікації медіапотоків (звукових mp3 або відеопередач) у всевітній мережі Інтернет, за яким вони транслюються особливим чином (протокол RSS), що дозволяє усім користувачам Інтернету ознайомлюватися з ними та завантажувати їх» [3, с. 97]; «серійну форму відтворення аудіо- чи відеофайлів, що являє собою певну сукупність «епізодів подкасту», кожен із яких є елементарним аудіо- чи відеофайлом» [2, с. 131] «радіопередачу, яка записана в MP3-файл і викладена в інтернет» [5].

Види та жанри подкастів аналізували: Р. Беррі [11], І. Гаврилюк [1], С. Коваль [4], Н. Родінова [9], П. Колін [12] та інші, проте підходи науковців також різняться, позаяк в основу диференціації покладено різні критерії. Так, Р. Беррі розмежовує два типи подкастів: ті, де контент створюють фахівці, які напряду чи дотично пов'язані з медіасферою, та подкасти, записані простими користувачами [11]. С. Коваль виокремлює подкасти, призначені для широкої аудиторії або масові (культурні, музичні, літературні, інформаційно-аналітичні, суспільно значущі), а також вузькоспеціалізовані, зрозумілі певній цільовій аудиторії (бізнес-подкасти, геймерські, науково-технічні) [4, с. 181–182].

Щодо жанрової приналежності подкастів, то американський учений П. Колін виділяє такі їх чотири види: «solopodcast» (монолог ведучого перед камерою чи мікрофоном на певну тему); «interviewpodcast» (дискусія у форматі співбесіди); «multi-hostpodcast» (багатопотоковий подкаст із кількома хостами для ширшого спілкування та подкаст у форматі відеофайлу – «videocast» [12]. Існує також класифікація американського дослідника форматів створення контенту О. Санто, який виділяє вісім типів подкастів: подкаст-інтерв'ю, розмовні подкасти, монологічні подкасти, сторителінг та розслідування, подкасти круглого столу чи панельне дослідження, театральні подкасти, подкасти з переробленим вмістом, гібридні подкасти [9, с. 176–179].

О. Дмитровський, аналізуючи типи подкастів, наводить таку класифікацію: «аудіоблоги (аналог онлайн-щоденника); музика; техніка; комеді-подкаст; Couple Casts (особисте життя авторів); аудіокнижки; освітні подкасти; інтерв'ю; новини; політика; радіовистави й радіошоу; кіно; спорт; ігри; аудіо-, відео-, скрін- та скайпкасти» [3, с. 149–150]. На думку І. Гаврилюк, «подкастери найактивніше записують програми в жанрах бесіди, монолога, діалогу та інтерв'ю» [1, с. 76].

Попри наявний присутній науковий доробок стосовно визначення подкастів та форм їхнього представлення, специфіка літературного сегмента подкастингу не була предметом пильної уваги дослідників, маловивченими лишаються тематично-жанрові пріоритети літературних подкастів.

II. Постановка завдання та методи дослідження

Мета статті – простежити специфіку подкастів на літературну тематику, з'ясувати особливості їхнього функціонування на українських медіаресурсах, визначити їхню тематику та найпоширеніші жанрові форми представлення.

Для реалізації мети й вирішення поставлених завдань обрано такі методи дослідження, як аналіз, синтез, узагальнення, моніторингу та спостереження, адаптовано також метод якісного контент-аналізу та статистичний метод. Так, за допомогою моніторингу та спостереження було виявлено великий масив подкастів, присвячених художній літературі, а застосування описового методу уможливило представити їхню специфіку. Метод якісного контент-аналізу застосовано для виявлення тематики літературних подкастів, де одиницями аналізу стали вербальні елементи змісту, що представляють ту чи ту категорію (описані в результатах дослідження). За допомогою методів статистичного спостереження та статистичного групування нам вдалося узагальнити відомості про жанрові пріоритети подкастів про літературу.

III. Результати

Як було з'ясовано в ході дослідження, у сучасному медійному просторі особливе місце посідають подкасти на літературну тематику. Книжкова культура нового тисячоліття органічно

вплетена в інформаційний простір та потребує медійної підтримки. Досить помітною є тенденція до популяризації сучасної літератури і в аудіоформаті. Саме завдяки можливості сприймати художні твори на слух до літератури часто долучаються ті, які раніше практично не читали художніх творів. Діапазон акустичних можливостей знайомства з літературою охоплює не лише аудіокнижки, а й подкасти, які, на відміну від традиційного радіо, можна слухати відкладено, у зручний для користувача час.

Існують спеціальні застосунки для прослуховування подкастів на мобільних пристроях різних операційних систем (Apple Support, Apple Podcasts, Pocket Casts, CastBox, Подкаст Addict, Podcast Республіка, Google Podcasts, DoggCatcher, Stitcher, програвач FM, Podkicker, Podbean тощо), проте найчастіше використовують для розміщення цих аудіопрограм подкаст-термінали – вебсайти, що підтримують хостинг (послуга, яка надає дисковий простір для розміщення фізичної інформації на сервері) звукових файлів, автоматизують розміщення записів, формують підписку на оновлення [4, с. 180].

Першим українським подкаст-терміналом став podcaster.org.ua, який єдиний доведено до втілення [9, с. 179]. Нині маємо багато інших подкастингових платформ в україномовному сегменті інтернету, на яких можна безкоштовно слухати подкасти, присвячені літературі (soundcloud.com, litcentr.in.ua, podcaster.in.ua, wisecow.com.ua, podcasts.google.com, podcasts.apple.com, podcasters.spotify.com, radiopublic.com тощо).

Поширені літературні подкасти й на вебресурсах із популяризації читання: «Літцентр» (<https://litcentr.in.ua>), «Книгоман» (<https://knygomania.com/>), «Читиво» (<https://chytomo.com/>), «WiseCow» (<https://wisecow.com.ua>), інтернет-аудіокнигарень «АБУК» (abuk.com.ua/catalog/genre/53), ютуб-каналах бібліотек (<https://www.youtube.com/watch?v=OfZl4JZApU>), сайтах інтернет-радіостанцій: «Радіо Аристократи» (<https://aristocrats.fm/podcasts>), «Громадське радіо» (<https://hromadske.radio/podcasts>), «Radio Skovoroda» (<http://radioskovoroda.com/main-podcast>), «РадіоПоділ» (<https://radiopodil.org/podcasts>), «Urban Space Radio», «Радіо НВ» (<https://radio.nv.ua/ru/#podcasts>), «Old Fashioned Radio» (<http://ofr.fm/>), «Urban Space Radio» (<https://www.mixcloud.com>), сайтах «Української правди» (<https://www.pravda.com.ua/podcasts>) та «Суспільне» (<https://podcasts.nv.ua>) тощо.

Відомо, що перший літературний подкаст створено ще у 2008 р., однак завдяки глобальній мережі ці аудіозаписи доступні для прослуховування й зараз. Це був проєкт «кабі.net», ініціатором якого став А. Іздрік, а модератором ефіру – Ю. Кучерявий. Упродовж 2008–2014 рр. вийшло приблизно 200 випусків. Проаналізувавши літературні подкасти «кабі.net», можна зробити висновки, що на цьому ресурсі викладали записи літературних зустрічей з українськими авторами в львівських кав'ярнях, під час цих радіобесід запрошені розповідали про себе, свою творчість та зачитували уривки власних творів.

Подкаст літературної медіатеки «5books» являє собою записи літературних подій і студійних розмов О. Мельника про українську та світову літературу, видавничу справу, книжковий бізнес. Тут можна почути також аудіоогляди світових бестселерів і маловідомих книг. Кожна з розмов може тривати від 15 хвилин до двох годин. За час свого активного існування канал встиг випустити 121 програму, присвячену літературній тематиці, однак нині нові епізоди не виходять (<https://soundcloud.com/5books-club/>).

Ще одним джерелом подкастів є «WiseCow» – сайт з лекціями та подкастами в різних форматах і на тему літератури. Вебресурс містить цикл безкоштовних програм про літературу на різних континентах, є інформація про нобелівських та букарівських лауреатів. Авторами літературних випусків є Р. Семків, директор видавництва «Смолоскип», та літературний критик Є. Стасіневич (<https://wisecow.com.ua/about-us.html>). Подкасти на літературну тематику можуть бути розміщені на різних вебресурсах для любителів книг. Наприклад, сайт «Читомо» має на меті популяризувати читання й пропонує добірку подкастів К. Андрійчук, Ю. Мурашової та К. Кіщинської про українську літературу й читання (<https://chytomo.com/>).

Онлайнний ресурс «Книгоманія» був створений для популяризації культури читання серед дітей, а тому присвячений літературі різних жанрів. Ведучі Д. Кухар, С. Челяк, Я. Яковлева та інші обговорюють нові книжки, роблять рецензії й діляться своїми враженнями. Організаторами ресурсу виступила громадська організація «Форум видавців», яка багато років спеціалізується на промоції читання та книговидання в Україні (<https://knygomania.com/>).

Перша українська аудіокнигарня «АБУК» – це платформа, де записують аудіокнижки на студіях звукозапису. Їх озвучують актори, диктори радіо та телебачення. Також там є колекція книжок з авторським зачитуванням, оформленим у форматі подкасту. Наприклад, В. Шкляр зачитує фрагменти свого твору «Чорне сонце» чи С. Лойко озвучує роман «Рейс» (abuk.com.ua).

Розміщують подкасти не лише на сайтах, а й на ютуб-каналах. Зокрема, на відеохостингу Рівненської обласної бібліотеки для молоді існує рубрика «Readcaster», яку ведуть працівники бібліотеки, не вказуючи свого ім'я та прізвища. Станом на 28 лютого 2023 р. наявні 14 епізодів подкастів із розповідями про нові надходження та оглядами популярних серед молоді книг переважно зарубіжних письменників (<https://www.youtube.com/watch?v=OfZl4JZApU>).

Наприкінці 2022 р. створено сервісну мережу про книги «LitCom», що містить й аудіобібліотеку. Застосунок доступний на AppStore та Google Play. Кожен користувач соціальної мережі може

самостійно створити свій аудіоканал, через який розміщуватиме подкасти. Уже доступні для прослуховування 128 аудіо, у яких автори (А. Крайвська, О. Ковальова, І. Пулюй, М. Pasika та ін.) аналізують літературні твори, що входять до шкільної програми, знайомлять із маловідомими сторінками життя українських письменників (<https://litcom.com/>).

Найчастіше літературні подкасти звучать на інтернет-радіостанціях. Так, на радіо «Аристократи» можна послухати подкаст «Книжное сословие», що виходив російською мовою. Цей цикл подкастів містить інформацію про літературні події, огляди новинок і рецензії на книги. Ведучий – літературний оглядач Ю. Володарський – запрошує до розмови письменників та перекладачів, які самі начитували власні твори. Крім того, на цьому радіо виходила й розважально-інформаційна щотижнева програма К. Бабкіної «Bookself шоу», у якій можна дізнатись про улюблені книги письменниці О. Забужко, видавчині Д. Павличко, музикантів Д. Шурова й інших гостей. Відомі візитери ділилися своїми смаками та вподобаннями в літературі, книгами, що змінили їхнє життя. Загалом вийшло 9 програм цієї рубрики літературних подкастів (<https://aristocrats.fm/podcasts>).

На україномовному мандрівному онлайн-радіо «Radio Skovoroda» в перший день його діяльності, 15 вересня 2015 р., прозвучав і перший випуск літературного подкаста «Незрима Рима» (усього було 15 епізодів), у якому ведучі В. Беглов та М. Фіртка зачитували найцікавіші, на їхню думку, уривки зі світової й української поезії. «Слова невинні» – це ще один літературний подкаст від «Radio Skovoroda», у якому разом із ведучою В. Лавриненко слухачі можуть почути слогади, історії з життя, розмови та життєву філософію від улюблених авторів, а також літературні рекомендації та обговорення книг (<http://radioskovoroda.com/main-podcast>).

На «Громадському радіо» журналістка й літературний оглядач І. Славінська випустила кілька сезонів подкасту «Антенa», у яких звучали інтерв'ю з письменниками, цитування прози чи поезії тощо. Хронометраж різних епізодів – не більше ніж 40 хвилин, проте нині цей подкаст уже припинив своє функціонування. Серія авторських подкастів В. Єрмоленка та Т. Огаркової «Kult Podcast» також присвячена, окрім культури та філософії, і літературі. У програмах ведучі розповідають про культових авторів різних епох, зокрема, звучали випуски: «Ренесанс», «Бароко», «Класицизм», «Гете», «Камю» тощо. Також на «Громадському радіо» кілька сезонів поспіль (до 2023 р.) існував подкаст Т. Петренко «Про читання». Це були щоденні огляди літературних новинок, від прози до перекладів та літератури нонфікшн (<https://hromadske.radio/podcasts>).

На «Радіо НВ» також є подкасти на літературну тематику. «Том перший» – це програма М. Фіалко про літературу. Під час студійних розмов ідеться про літературний процес, самих літераторів і книжкову політику. Розмови зазвичай ведуть у формі інтерв'ю з гостями: відомими прозаїками, поетами, видцями, літературознавцями та критиками (<https://radio.nv.ua/ru/#podcasts>).

Подкасти про літературний процес звучать і на українській інтернет-радіостанції «Old Fashioned Radio», сайт якої має рубрику подкастів «ЧИТвер». Це літературне шоу виходить щочетверга, і веде його поет М. Лаюк, що запрошує на інтерв'ю відомих письменників, літературних критиків, видавців та цікавиться їхньою думкою щодо сучасних тенденцій розвитку літератури й видавничої сфери. Розміщені на сайті вказаної станції й 10 випусків першого сезону подкастів Д. Ваховського «Мое прочтання», у якій ведучий спілкувався з видавцями та письменниками про цікаві культурні події та книжкові новинки. Схожі теми обговорювали літературний критик Є. Стасіневич і журналістка Т. Кисельчук у циклі подкастів «Гонзо-ефірі». Журналістка Є. Якубовська створила пізнавальний цикл подкастів про книги під назвою «Велике повернення», присвячений учасникам нью-йоркської групи. Усі ці подкасти можна також почути на «Old Fashioned Radio» (<http://ofr.fm/>).

На радіо «Суспільне: Культура» у 2022 р. запустили авторський подкаст О. Гусейнової «Книгосховище». Наявні вже більше ніж 50 епізодів цієї програми, у яких ідеться про те, як змінюється сучасна українська література під впливом війни, однак є епізоди, присвячені класикам української літератури Г. Сковороді та Т. Шевченку, огляди книг, сформовані за тематичним принципом (<https://www.youtube.com/watch?v=ka8vsLqozps>).

«Радіо Поділ» також має низку різноматематичних програм, зокрема й подкаст Б. Небораки «Взяла і прочитала, у якому обговорюють різні літературні процеси, крім того, «Радіо Поділ» запустило комерційний відділ щодо продюсування та виробництва подкастів (<https://radiopodil.org/podcasts>).

Видання «Українська правда» та Український інститут книги у 2019 р. започаткували шоу літературних подкастів «Ранкова доза» Р. Романюка. Щоденні випуски звучали о 8 ранку, і в них ведучий на початку розповідав пов'язану з літературним твором історію з власного життя, цитував фрагменти художнього твору, який рекомендує. На сайті «Української правди» збережено 83 епізоди подкасту. Після трирічної перерви, 27 січня 2023 р., у зміненому форматі вийшов перший епізод нового сезону подкасту «Ранкова доза» Києва. Романюк рекомендує Нечуя-Левицького, у якому автор читає уривок з повісті «Хмари» Івана Нечуя-Левицького про життя Києва й контраст між його околицями та центром (<https://www.pravda.com.ua/rus/podcasts/>).

Не можна оминати увагою й канал із подкастами «Акустика тіней», у якому І. Шкроміда детально розповідає про долю письменників, особливості їхньої творчості та збирає думки

літературознавців, філологів, письменників і критиків воєдино, щоб допомогти нам повністю поринути в світ літератури. Цикл містить 19 епізодів, перший із яких вийшов ще 16 березня 2017 р. Досі виходять нові епізоди, кожен із яких присвячений окремому письменнику. Ведуча ділиться маловідомими історіями, аналізує найвідоміші твори кожного письменника, акцентуючи увагу на біографічних деталях. Епізоди цього подкасту були присвячені: Д. Кізу, С. Екзюпері, Ф. Кафку, Т. Капоте (<https://podcaster.in.ua/category/channel/akustyka-tinej/>).

У подкасті «Читаю, розповідаю» автор (який, до речі, не називає себе) знайомить слухачів із цікавими та пізнавальними книгами. На початку першого випуску ведучий зазначає, що нещодавно розпочав багато читати й має бажання поділитися відгуками на прочитані книжки, які стосуються маркетингу, технологій, гаджетів, фінансів, історій успіху тощо. Ведучий у двох коротких епізодах по 6 хвилин робить огляд творів Р. Голідея «Его – це ворог» та «Маркетинг майбутнього», аби слухач зрозумів, чи вартує ця книга уваги (<https://open.spotify.com/show/3FJZ5GZwzUPCShbrqP8ra>).

Доцільно акцентувати увагу й на подкасті «Neolit 2.0. Сучасна класика», де доступно подана інформація про літературні тренди, унікальні жанри, тематичне різноманіття, несподівані відкриття й класику світової літератури. Ведучі, які говорять від імені спільноти «Cedra blog», роздумують над питаннями на зразок: «Що поєднує блогерів і Чарльза Діккенса?» або ж «Чи всі літературні історії уже розказані?». Наразі відомо про 13 епізодів другого сезону цього подкасту (<https://www.cedra-journal.com.ua/category/podcasts>).

Подкаст «До всіх своїх» – це спільний проєкт «Мистецького фестивалю «І» та Українського інституту книги. Його засновником та ведучим є Ю. Матевощук, який вирушає в рідні міста письменників та відомих літературних діячів і розмовляє з ними про: джерела натхнення, власні твори, ставлення до соцмереж тощо. В окремих епізодах про себе вже розповіли І. Байдак, Ю. Іздрик, М. Кідрук, Д. Лазуткін, М. Савка та ін. (<https://podcasters.spotify.com/pod/show/fest-ji/episodes/ep-ejdpm9>).

У серії подкастів із назвою збірки поезій Ю. Іздрика «Лінії і ніжні» можна почути нове звучання віршів сучасних поетів під релаксову мелодію, літературні передбачення в книгах та прочитання поетичних рядків молодих авторів, які надсилають свої роботи авторці проєкту В. Лавриненко, яка часто в ефір зачитує і власні вірші (<https://podcaster.in.ua/category/channel/radio412/liniyi-i-nizhni/>).

«Лабораторія нонфікшн» – це цикл подкастів О. Панасюка та В. Калниша про нехудожню літературу, де ведучі разом із гостем обговорюють одну з книг видавництва «Лабораторія» та проблематику навколо теми та жанру нонфікшн (https://soundcloud.com/laboratoria_nofiction).

Для вивчення тематичних і жанрових особливостей подкастів на літературну тематику було проаналізовано по 5 епізодів 20 різних літературних подкастів, обраних рандомно, які звучали на різних українських медіаресурсах з 2008 р. до кінця лютого 2023 р. Категоріями аналізу стали подані нижче тематичні блоки, виділені за різними критеріями: український/зарубіжний виміри: «твори української літератури», «твори світової літератури», «комбіновані, де йдеться і про українську, і про світову літературу»; вид літератури: «художня література», «нехудожня література (нонфікш, наукова, філософська та інші); літературні напрямки: «давня література», «бароко», «класицизм», «романтизм», «реалізм», «модернізм», «постмодернізм»; часовий вимір: «літературна класика» та «твори сучасних авторів»; проблематика: «огляд книг певної тематики, бестселери», «розповідь про творчість письменника, цікаві факти з його життя», «розповідь про цікаву книгу (буктрейлер з цитуванням творів)», «літпроцес в певний історичний період», «літературна критика», «промо книги, популяризація читання», «перекладознавство», «видавнича сфера та книгопросування». У межах зазначених вище категорій було виокремлено одиниці аналізу (наприклад, назва художнього твору, прізвище та ім'я письменника, згадування певного літературного періоду чи явища, предмет обговорення тощо), що репрезентують означену тему. Засобом вимірювання стали обрахування частотності використання обраних одиниць, які представляють перераховані вище тематичні категорії, і переведення їх у числові значення та відсотки.

Проведений аналіз змісту обраних епізодів засвідчив, що переважно українській літературі присвячено 38% подкастів (наприклад, «кабі.net», «Ранкова доза», «Книгосховище», «ЧИТвер», «Лінії і грішні», «Чорна ящірка» та інші), світовій – 29%, зокрема, це подкасти «Антенa», «5books», «Readcaster», «Bookself шоу», «Лабораторія нонфікшн» та інші, а у 33% подкастів йдеться і про світову, і про українську літературу. Зокрема, це зафіксовано в проаналізованих епізодах таких подкастів, як «Незрима Рима», «Слова невинні» «Читаю, розповідаю», «Акустика тіней» тощо. Існують подкасти, що стосуються не лише художньої, але й нехудожньої літератури. Так, у ході аналізу виявлено, що більшість літературних подкастів (73%) в україномовному сегменті розповідають усе ж таки про художні твори («Незрима Рима», «кабі.net», «ЧИТвер», «Bookself шоу», «Слова невинні»), порівняно менше (27%) присвячено нонфікшн, філософським та науково-популярним виданням («5books», «Readcaster», «Лабораторія нонфікшн», «Про читання», «Взяла і прочитала», «Ранкова доза», «Читаю, розповідаю»).

Щодо літературних напрямків, то найбільш обговорюваними є постмодерні твори, що становить 39% («Книжне сословие», «Читаю, розповідаю»); твори в стилі модерн (зафіксовано 26% від проаналізованих ресурсів). Наприклад, «Ранкова доза» є яскравим прикладом аналізу модерної

літератури. Трохи менше подкастів про твори у стилі романтизму й реалізму, відповідно 12% і 15%. Про літературу обраних напрямків ідеться насамперед в епізодах подкасту «Акустика тіней» та «Ранкова доза», «Книгосховище». Про твори бароко можемо дізнатися лише в 6% від проаналізованих епізодів. Прикладами таких подкастів є «Kult podcast», «Літцентр», «WiseCow»), ще менше подкастів 2% стосуються давньої української літератури («Книгосховище», «Літцентр»).

Подкастів, присвячених сучасній літературі та бестселерам, які мають великий читацький попит, зафіксовано набагато більше (71%), ніж тих, у яких розповідають про художню класику (29%). Найчастіше в літературних подкастах слухачів знайомлять із творами сучасних українських письменників, навіть запрошують самих авторів почитати в ефірі уривки своїх творів. Про це можемо почути в програмах: «кабі.net», «Bookself шоу», «Слова невинні», «Антенa», «Том перший», «Ліниві і ніжні» тощо). Класичні твори світової та української літератури були об'єктами висвітлення в подкастах: «Neolit 2.0. Сучасна класика», «Ранкова доза», «Книгосховище», «Літцентр», «Слова невинні» та ін.

Аналіз на предмет власне тематичних блоків літературних подкастів виявив, що найбільший відсоток становлять розповіді про цікаві книги, так звані буктрейлери, із цитуванням уривків творів та інформація про творчість якогось письменника, цікаві факти з його життя (відповідно, 30% та 22%). У буктрейлері автор у довільній формі розповідає про цікаву книгу, одну чи кілька, цитує цікаві фрагменти з неї, ділиться важливими кейсами й порадами. Особливістю подкастів про письменників є те, що практично в кожному випуску йдеться не лише про його творчість, а наводять цікаві факти з його життя. Прикладами таких подкастів є «кабі.net», «5books» «WiseCow» «Neolit 2.0. Сучасна класика». Оглядам книг певної тематики чи аналізу бестселерів присвячено подкасти: «Книгоманія», «Readcaster», «Читаю, розповідаю» та інші, їх зафіксовано 13% від усіх проаналізованих епізодів.

Про специфіку літературного процесу в певний історичний період, питання перекладознавства, а також проблеми у видавничій сфері та книгопосуванні йдеться у 27% подкастів (по 9% на кожну категорію). Прикладами цих категорій подкастів є: «ЧИТвер», «Книгоманія», «Читомо», «Літкастів», «Bookself шоу», «Том перший», «Kult Podcast», «Про читання», «Взяла і прочитала», «Neolit 2.0. Сучасна класика». Промоції конкретної книги та літературній критиці приурочено подкасти «Книгоманія», «Readcaster», «Лабораторія нефікшн» (цих видів подкасту нами виявлено по 4% від усіх проаналізованих епізодів). Безумовно, обрані тематичні категорії змісту є дещо умовними, та й проведений контент-аналіз не претендує на репрезентативність, проте в загальних рисах окреслює тематичний діапазон подкастів про літературу.

Важливу роль відіграє не лише змістове наповнення подкастів, а й жанрова форма презентації змісту. На нашу думку, жанрове оформлення подкастів про літературу має ґрунтуватися на класичній системі жанрів радіожурналістики, оскільки сучасний подкастинг органічно увібрав основні риси: радіоінтерв'ю, радіобесіди, радіорецензії тощо. Тому, узявши за основу традиційну класифікацію радіожанрів та врахувавши описані вище підходи щодо жанрів подкастів, ми виокремили такі їхні групи: монологічні жанри (подкаст-розповідь, подкаст-огляд, подкаст-рецензія), діалогічні жанри (подкаст-бесіда та подкаст-інтерв'ю) та полілогічні, до яких зарахували подкаст-шоу як комбінований інтегрований жанр, що поєднав елементи розповіді, огляду, бесіди чи інтерв'ю, а також начитані ведучим чи самим автором (часто під фоновий музичний супровід) уривки з художніх творів.

За допомогою статистичного спостереження та методики статистичного групування нам вдалося отримати відомості про жанрові пріоритети подкастів про літературу на українських медіаресурсах. Проведений аналіз жанрових характеристик подкастів, присвячених літературі, засвідчив, що найбільш продуктивним є комбінований жанр, так зване подкаст-шоу (32%), подкаст-розповідь зафіксована нами в 28%, подкаст-бесіда в 19%, подкаст-інтерв'ю – у 14% проаналізованих епізодів. Менш поширеними є жанр подкаст-огляду книг на певну тематику (6%) і подкаст-рецензія – 1%. Прикладами подкаст-розповіді, на нашу думку, є епізоди таких подкастів, як «Літцентр», «Readcaster», «Книгосховище», «Ранкова доза», «Читаю, розповідаю», «Neolit 2.0. Сучасна класика», «Лабораторія нефікшн» тощо. Часто цей жанровий різновид містить елементи сторителінгу. Так, у подкасті «Акустика тіней» авторка розповідає історію життя та творчості письменників світової літератури й супроводжує свій монолог коментарями літературознавців, критиків, які додають додаткові штрихи до портрета. Епізоди подкастів: «Bookself шоу», «Незрима Рима», «Ліниві і гріші», «Про читання», «Том перший», «Мое прочитання», «Гонзо-ефірі», «Ранкова доза», «Акустика тіней», «Взяла і прочитала» – найкраще ілюструють цей жанр.

У літературних подкаст-бесідах та подкаст-інтерв'ю ведучий запрошує на гостини відомих письменників, літературних критиків, видавців чи блогерів, аби вони розповіли слухачам цікаву літературну історію й самі зачитали уривки зі своєї книги. Приклади подкаст-бесіди наявні в подкастах: «кабі.net», «5books», «Слова невинні», «Лабораторія нефікшн». Жанр подкаст-бесіди відрізняється від подкаст-інтерв'ю тим, що формат бесіди передбачає невимуслене спілкування

двох чи кільком людей, переважно ведучого та «літературного експерта», який намагається пояснити складні речі простою мовою, а в подкаст-інтерв'ю гостю ставлять низку запитань, об'єднаних однією темою. Приклади подкаст-інтерв'ю зафіксовано нами в таких програмах, як «Антенa», «Лабораторія нонфікшн», «Том перший», «ЧИТвер» тощо. Знайомство з новими надходженнями чи огляд книг, об'єднаних певною тематикою, так званий подкаст-огляд, притаманний епізодам подкастів: «Readcaster», «Про читання», «Читаю, розповідаю». Подкаст-рецензія (1%) зафіксована лише в епізоді подкасту «Книжное сословие».

IV. Висновки

На підставі проведеного аналізу можемо зробити такі основні висновки. Подкасти, присвячені літературі, є доступними для широкої аудиторії, оскільки їх можна слухати в зручний для реципієнта час у мобільних застосунках різних операційних систем, на подкаст-терміналах, інтернет-ресурсах із популяризації читання, сайтах інтернет-радіостанцій та інших медіа. Вивчення контенту обраних для аналізу епізодів засвідчило, що більшість літературних подкастів присвячено питанням української літератури, менше – світовій, проте зафіксовано й комбіновані подкасти, де йдеться про твори й українських, і світових письменників. Крім того, переважно об'єктами уваги в україномовному сегменті подкастингу є художні твори, порівняно менше проаналізованих епізодів присвячено нонфікшн, філософським та науково-популярним виданням. Щодо літературних напрямків, то тут переважають подкасти про художні постмодерні твори й твори в стилі модерн. Стосовно власне проблематики літподкастів, то найбільший відсоток становлять розповіді про цікаві книги та інформація про творчість певного письменника. Найчастіше подкасти містять уривки з художніх творів, начитані ведучим чи навіть самим автором, а також цікаву інформацію про творчість якогось письменника. Особливості розвитку літпроцесу на певному історичному етапі, проблеми перекладознавства й видавничої галузі розкрито практично в третині подкастів, присвячених літературі. Щодо жанрових характеристик, то найбільш продуктивним виявилися жанри: подкаст-шоу, подкаст-розповіді, подкаст-бесіди й подкаст-інтерв'ю, натомість менш поширеними є подкаст-огляд і подкаст-рецензія.

Безумовно, представлене дослідження не претендує на вичерпність. Проблема, описана в статті, стимулює подальше студювання теми в аспекті жанрових та інших типологічних аспектів подкастингу, особливо тих, що зорієнтовані на популяризацію читання. Це в перспективі може стати предметом більш докладного вивчення.

Список використаної літератури

1. Гаврилюк І. Подкасти в системі українських інтернет-медіа. *Образ*. 2022. Вип. 1 (38). С. 72–79.
2. Гиріна Т. Аудіоподкастинг як новітня форма поглиблення історичних знань України. *Образ*. 2017. Вип. 3 (27). С. 134–140. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/obraz_2017_3_18 (дата звернення: 22.02.2023).
3. Дмитровський О. Особливості подкастингу як основної складової інтернет-радіо. *Теле- та радіожурналістика*. 2017. Вип. 16. С. 97–101. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tir_2017_16_16. (дата звернення: 20.02.2023)
4. Коваль С. В. Аудіальний контент користувачів. *Теле- та радіожурналістика*. 2017. Вип. 16. С. 178–183. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tir_2017_16_26 (дата звернення: 21.02.2023).
5. Любченко Ю. В. Ринок подкастів в Україні: основні тенденції. *Соціальні комунікації: стратегічні взаємодія та взаємовплив*: матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції. Запоріжжя: ЗНУ, 2021. URL: <https://dspace.znu.edu.ua/jspui/bitstream>. (дата звернення: 24.02.2023).
6. Мірошніченко П. Подкаст як тренд радіожурналістики. *Суспільство і особистість у сучасному комунікаційному дискурсі*: матер. III Всеукр. наук.-практ. конф. Запоріжжя: НУ «Запорізька політехніка», 2021. URL: https://zp.edu.ua/uploads/dept_s&r/2021/conf/2.3/-Zbirka.pdf#page=110 (дата звернення: 25.02.2023).
7. Шишков Д., Мірошніченко М. Український подкастинг до і під час війни. *Журналістика майбутнього: виклики, тенденції, перспективи розвитку*: матер. Міжнар. наук.-практ. конф. (Львів, 18–19 жовт. 2022 р.). Львів: Простір-М, 2022. С. 180–183. URL: <https://journ.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2022/12/Zbirnyk-tez-mizhnarodnoi-konferentsii-u-gamkakh-DESTIN-2022.pdf> (дата звернення: 26.02.2023).
8. Коріновська А. Скільки українців слухають подкасти – дослідження Суспільного. URL: <https://suspiine.media/176455-skilki-ukrainciv-sluhaut-podkasti-doslidzenna-suspilnogo/> (дата звернення: 24.02.2023).
9. Родінова Н., Громська В. Подкасти: світовий досвід поширення в Україні. *Interaction of society and science: problems and prospects*: The XXX International Science Conference (London, June 15–18, 2021). URL: <https://isg-konf.com/uk/interaction-of-society-and-science-problems-and-prospects-ua/> (date of request: 20.02.2023).
10. «The Infinite Dial» 2022 from Edison Research, Wondery, and ART19. URL: <https://www.edisonresearch.com/> (date of request: 20.02.2023).

11. Berry R. Serial and Ten Years of Podcasting: has the medium grown up? *Radio, Sound and Internet: Proceedings of Net Station International Conference* / ed. by M. Oliveira, F. Ribeiro. Braga: CECS, 2015. URL: <https://sure.sunderland.ac.uk/id/eprint/5759/> (date of request: 20.02.2023).
12. Colligan P. How To Podcast 2015: Four Simple Steps to Broadcast Your Message to the Connected Planet. URL: <https://books.google.com.ua/books?id> (date of request: 20.02.2023).
13. Reuters Institute for the Study of Journalism. 2022. URL: <https://reutersinstitute.politics.ox.ac.uk/> (date of request: 20.02.2023).

References

1. Havryliuk, I. (2022). Podkasty v systemi ukrainskykh internet-media [Podcasts in the system of Ukrainian Internet media]. *Obraz*, 1 (38), 72–79. doi.org/10.21272/ [in Ukrainian].
2. Hyrina, T. (2017). Audiopodkastynh yak novitnia forma pohlyblennia istorychnykh znan Ukrainy [Audio podcasting as the latest form of deepening historical knowledge of Ukraine]. *Obraz*, 3 (27), 134–140. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/obraz_2017_3_18 [in Ukrainian].
3. Dmytrovskiy, O. (2017). Osoblyvosti podkastynhu yak osnovnoi skladovoi internet-radio [Features of podcasting as the main component of Internet radio]. *Tele- ta radiozhurnalistyka*, 16, 97–101. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tir_2017_16_16 [in Ukrainian].
4. Koval, S. V. (2017). Audialnyyi kontent korystuvachiv [User audio content]. *Tele- ta radiozhurnalistyka*, 16, 178–183. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tir_2017_16_26 [in Ukrainian].
5. Liubchenko, Yu. V. (2021). Rynok podkastiv v Ukraini: osnovni tendentsii [Market of podcasts in Ukraine: main trends], *Sotsialni komunikatsii: stratehichni vzaemodiia ta vzaïemovplyv: materialy II Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi konferentsii* [Social communications: strategic interactions and mutual influence, Proceedings of the 2nd All-Ukrainian Scientific and Practical Conference]. Zaporizhzhia: ZNU. Retrieved from <https://dspace.znu.edu.ua/jspui/bitstream> [in Ukrainian].
6. Miroshnychenko, P. (2021). Podkast yak trend radiozhurnalistyky [Podcast as a radio journalism trend], *Suspilstvo i osobystist u suchasnomu komunikatsiinomu dyskursi: materialy III Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi konferentsii* [Society and personality in modern communication discourse, Proceedings of the 3rd All-Ukrainian Scientific and Practical Conference] Zaporizhzhia: NU «Zaporizka politekhnik». Retrieved from https://zp.edu.ua/uploads/dept_s&r/2021/-conf/2.3/Zbirka.pdf#page=110 [in Ukrainian].
7. Shyshkov, D., & Miroshnychenko, M. (2022). Ukrainskyi podkastynh do i pid chas viiny [Ukrainian podcasting before and during the war], *Zhurnalistyka maibutnoho: vyklyky, tendentsii, perspektyvy rozvytku: materialy Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii* [Journalism of the future: challenges, trends, development prospects, Proceedings of the International Scientific and Practical Conference]. Lviv: Prostir-M. Retrieved from <https://journ.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2022/12/-Zbirnyk-tez-mizhnarodnoi-konferentsii-u-ramkakh-DESTIN-2022.pdf> [in Ukrainian].
8. Korinovska, A. Skilky ukraintsiv slukhaiut podkasty – doslidzhennia Suspilnoho [How many Ukrainians listen to podcasts - research by Suspilny]. Retrieved from <https://suspilne.media/176455-skilki-ukrainciv-sluhaut-podkasti-doslidzenna-suspilnogo/> [in Ukrainian].
9. Rodinova, N., & Hromska, V. (2021). Podkasty: svitovyi doslid poshyrennia v Ukraini [Podcasts: a global study of distribution in Ukraine]. *The XXX International Science Conference «Interaction of society and science: problems and prospects»*. London. Retrieved from <https://isg-konf.com/uk/interaction-of-society-and-science-problems-and-prospects-ua/> [in Ukrainian].
10. «The Infinite Dial» 2022 from Edison Research, Wondery, and ART19. Retrieved from <https://www.edisonresearch.com/> [in English].
11. Berry, R. (2015). Serial and Ten Years of Podcasting: has the medium grown up? *Radio, Sound and Internet Proceedings of Net Station International Conference*. Braga: CECS (Centro de Estudos de Comunicação e Sociedade). Retrieved from <https://sure.sunderland.ac.uk/id/eprint/5759/> [in English].
12. Colligan, P. How To Podcast, 2015: Four Simple Steps to Broadcast Your Message to the Connected Planet. Retrieved from <https://books.google.com.ua/books?id> [in English].
13. Reuters Institute for the Study of Journalism. (2022). Retrieved from <https://reutersinstitute.politics.ox.ac.uk/> [in English].

Стаття надійшла до редакції 28.02.2023

Received 28.02.2023

Kovtun N. Literary Podcasts in The Media Space: Thematic and Genre Priorities

The purpose of the study is to trace the specifics of podcasts on literary topics, clarify the peculiarities of their functioning in Ukrainian media resources, and determine their themes and the most common genre forms of representation.

Research methodology. To study the chosen topic and solve the set tasks, such research methods as analysis, synthesis, generalization, monitoring, and observation were chosen. The method of qualitative content analysis and statistical methods were also adopted. In particular, through monitoring

and observation methods, an extensive array of podcasts dedicated to literature was identified, and the descriptive way allowed for the representation of their specificity. The method of qualitative content analysis was applied to identify the topics of literary podcasts, where the categories and units of study were the verbal elements of the content; with the help of statistical observation and grouping methods, we managed to summarize information about the genre priorities of podcasts about literature.

Results. The specificity of literary podcasts functioning has been identified, and the main mobile applications and media resources on which literature-related podcasts can be listened to have been determined (various podcasting platforms, websites for promoting reading and selling paper and audio books, YouTube channels and library websites, online radio stations, and other media). The most well-known literary podcasts in the Ukrainian segment of the internet during their existence have been characterized, their content has been described, and the most popular genre forms of presentation have been determined.

Scientific novelty. For the first time, information on Ukrainian literary podcasts has been summarized, the media resources where they can be listened to have been identified, and their topics and their genre forms of presentation have been determined.

Practical meaning. The scientific article will be relevant primarily for specialists involved in the preparation and dissemination of literature podcasts: journalists and radio presenters, writers, literary critics, librarians, and all those who are interested in literature. In addition, the materials are valuable for the practical activities of future media workers. The attention to literary podcasts contributes to popularizing writers, their works, and literature in general.

Key words: podcast, podcasting, podcast platform, literary podcast, podcast genre.

Kovtun N. Podcasty literackie w przestrzeni medialnej: priorytety tematyczno-gatunkowe

Cel artykułu – prześledzenie specyfiki podcastów o tematyce literackiej, wyjaśnienie osobliwości ich funkcjonowania w ukraińskich zasobach medialnych, określenie tematyki i najbardziej rozpowszechnionych gatunkowych form przedstawienia.

Metody badania. W celu zbadania wybranego tematu i rozwiązania postawionych zadań wybrano następujące metody badawcze: analiza, synteza, uogólnienie, monitoring i obserwacja, zaadaptowano również metodę jakościowej analizy treści oraz metodę statystyczną. Tak za pomocą metod monitoringu i obserwacji odkryto szeroką gamę podcastów poświęconych literaturze, a zastosowanie metody opisowej umożliwiło przedstawienie ich specyfiki. Metodę jakościowej analizy treści zastosowano w celu ujawnienia tematyki podcastów literackich, gdzie kategoriami i jednostkami badawczymi były werbalne elementy treści, za pomocą metody statystycznej możliwe było zestawienie informacji o gatunkowych priorytetach podcastów literackich.

Wyniki. Doprecyzowano specyfikę funkcjonowania podcastów literackich, zidentyfikowano główne aplikacje mobilne oraz zasoby medialne, na których można słuchać podcastów poświęconych literaturze (różne platformy podcastingowe, zasoby sieciowe z popularyzacji czytania i sprzedaży papierowych i książek audio, kanały YouTube oraz strony internetowe bibliotek, internetowe stacji radiowe i inne media). Scharakteryzowano najsłynniejsze podcasty o literaturze w czasie ich istnienia w ukraińskojęzycznym segmencie Internetu, opisano ich zawartość oraz określono najpopularniejsze gatunkowe formy przedstawienia.

Nowość. Po raz pierwszy uogólniono informacje o ukraińskich podcastach literackich, wyjaśniono na jakich zasobach medialnych można ich słuchać, określono ich tematykę oraz opisano gatunkowe formy przedstawienia.

Znaczenie praktyczne. Artykuł naukowy będzie aktualny przede wszystkim dla fachowców zajmujących się przygotowaniem i rozprzestrzenianiem podcastów o literaturze: dziennikarzy i prezenterów radiowych, literatów, pisarzy, krytyków literackich, pracowników bibliotek i wszystkich tych, komu tematyka literacka jest bliska. Oprócz tego materiały są cenne dla praktycznej działalności przyszłych profesjonalistów medialnych. Aktualizacja uwagi do podcastów literackich sprzyja popularyzacji pisarzy, ich utworów i literatury w ogóle.

Słowa kluczowe: podcast, podcasting, platforma podcastowa, podcast literacki, gatunek podcastu.